

Marjanucz László

A látás valósága versus a valóság láttatása

Lengyel András új könyvéről

Lengyel Andrásnak ez már a második könyve (*A mindennapok szemüvegkészítői. Sajtótörténeti tanulmányok*, Nap Kiadó 2013.), amely az újságírás történetéről szól. Korábbi munkája (*Közkatonái a tollnak...*) a szegedi sajtótörténet első jelentős összefoglalása volt, míg mostani kötete 12 különböző esettanulmányt, esszét tartalmaz, amelyeket azonban összefűz a médiahatás konkrét tényeinek a vizsgálata, a szerzőnek az a szemlélete, hogy az (újság)írói produkció érvényét nem a jelen beállítódására is ható „szemüvegen”, hanem a tények objektíváló hatását átengedő prizmán keresztül vizsgálja.

Lengyel András munkája kettős jellegű: történeti elemzés és filozófiai általánosítás. Előbbi konkrét anyagföltáró kutatói munkáját takarja, utóbbi az „értelmezett valóság” érdekmeghatározottságát, illetve mentális következményeit mutatja be.

A Lengyel esettanulmányait magába foglaló kötet rendező elve, hogy a kor „szemüvegkészítőinek”, valóság láttató íróinak-újságíróinak politizáló vagy politikai hatású cikkeit elemzi. Ezt teszi a „A vezércikkíró Cholnoky Viktor” esetében is. Cholnoky személye a szélesebb közvélemény előtt alig ismert. Az irodalmat művelő szakemberek részéről ma fokozatos érdeklődés figyelhető meg személye iránt, de Lengyel ez irányú „érdeklődése” nem kanonizációs (szakmai rehabilitáció) indítékokból fakad, hanem az életút és teljesítménye mélyreható föltárásának szándékából. Filozófiai elve – és nemcsak itt, hanem a kötetben olvasható többi tanulmánya esetében is – „az igaz: az egész”. Terjedelmi és tartalmi okokból természetesen ő sem tud maradéktalanul eleget tenni számszerűen a követelménynek, vagyis ő sem vállalkozhatott az összes írás analizálására, ezért egy általa „szövegkorpusznak” nevezett, *A Nap* című bulvárlapban 1905–1907 között megjelent cikk-együttest (21 vezércikk) vesz górcső alá.

Az időpont Magyarországon egy történelmi krízishelyzetet fog át: az oliberalis 67-es közjogi politizálás bukását. Ennek a progresszív és a nemzeti elvek bonyolult kölcsönhatására épülő korszaknak az igényes és érvényes bemutatására átfogó esztörténeti képpel és filozófiai tájékozottsággal kell rendelkezni. Lengyel András bírja ezeket az adottságokat, ezért sikerült neki Cholnoky látásmódjának rugóit a filológiai rekonstrukció módszerével érzékelhetővé tenni.

Ezzel rámutattunk arra, hogy Lengyel nem történeti helyzetértékelést ad, hanem pusztán gondolati oknyomozás vezet. Cholnoky Tisza (István)-ábrázolását nem a történettudomány eredményeivel szembesíti, hanem a szembenállás, a vitriolos hangnem belső mentális összetevőit kutatja. Nem könnyű feladat egy olyan írói látásmód kapcsán, amely Tiszát „sötétnek”, „erőszakosnak”, Jászit és a polgári radikálisokat „szabadságzúzóknak” tartja. Cholnoky kritikai villámai egyedül Vázsonyi Vilmosra nem sújtanak le – Lengyel szerint – a személyes motiváció okán. Cholnoky rokonszenvezett Vázsonyi Vilmossal, s ez a személyes viszony vezette tollát, mikor róla írt. A rokonszenv alapja Vázsonyi társadalmi alapállása (a kisemberek melletti kiállása) mellett agitátortehetségének a tisztelete. Lengyel finom észrevételei az agitáció „új igazságot” hordó szerepéről filológiai megközelítéséből fakad, jóllehet – és ez a recenzens véleménye – az agitáció elsősorban módszer, amivel jó és rossz tartalmak is „közértékké” tehetők. A kérdés persze mindig az: mikor mi a jó és a rossz?

Lengyel szerint Cholnoky az „agitátorban” (a meggyőzés eszközeivel dolgozó közéleti emberben) jó érzékkel fedezte föl a modern kor demokratikus politikustípusát. Nem vitatva a korban újszerűséggel ható módszert (agitáció) demokratikusnak látó fölfogás jogosságát, megjegyezzük: pár évvel később ennek jegyében túszoikat ejtettek, később pedig meghatározott embercsoportokat kirekesztettek.

A szöveg mint „nyomozásra” alkalmas matéria tisztán mutatkozik meg „*A Hét 'Toll és Tőr' rovatáról*” című tanulmányban. Lengyel András a neves irodalmi lap polemikus glosszarovataként határozta meg ezt a szerkesztői specialitást, amelynek funkciója a modern ízlés védelme volt az ízléstelenséggel szemben. Érdekes alapállás, mivel a modernnel szembe nem a tradicionálist, az antimodernert állítja, hanem egy helytelennek tartott magatartást. Mivel a rovatot a visszasságok elleni föllépésnek szentelték, éles volt kritikai hangvétele, és domináns a támadó jellege, amiért is a szerzők inkognitóban maradtak. Csak piktogramok jelezték a glossza íróit aláírás helyett. Lengyel Andrást ez esetben nem annyira a glossza tartalma, mint inkább a glosszát jegyző piktogram mögött álló személy kiléte érdekelte. Az átnézett példányok alapján 1908–1910 között 18 jelet azonosított, s ezek sok szempontú elemzésével derítette ki a szerzők személyét. A recenzen számára néhány jel szimbolikájának megfejtése meglepetésszerű. Eléggő bizonytalan például, hogy a női fej jele alatt publikáló személy a mai „social gender” már akkor meglévő irányzatára utalt volna. Bár az Emma = Ignótus azonosítás régebbi találmány, joggal emeli ki a szerző, hogy maga Ignótus is elismerte, s az irodalomtörténet-írás is így tartja számon. El lehet gondolkodni a brekegő békáról, mint a belebeszélés attitűdjéről is. Mégis, ezek a megfejtések nem légből kapottak, hanem a szövegismeret, illetve a piktogram kifejezte szerzői alkat és nézőpont alapján elvégzett összetársítás eredményei. Ezt nevezem művelődéstörténeti „nyomozásnak”, amelynek során Lengyel 17 személyt azonosított be potenciális rovatszerzőként. Köztük olyan kiválóságokat, mint Kiss József, Cholnoky Viktor, Kosztolányi Dezső és Decsi Imre. Cholnoky Viktor személyének beazonosításakor a szerző a rovat egyik 1912-es, igen élesen *Nyugat*-ellenes glosszájára támaszkodott, mint a Cholnoky és a *Nyugat* között fönnálló szakadék bizonyítékára. A glossza – az ő szerzősége esetén – további fontos bizonyíték a modern magyar irodalmon belüli szakadásra.

Lengyel modern társadalmi gondolkodásmódját legjobban talán a bűnügyek sajtóbeli pertraktálását elemző tanulmánya, a „bűn” elbeszélhetősége: *Tarján Vilmos, Az Est és a modern bűnügyi riport /1910–1919/ tükrözi*. Arra keresi a választ: miért „izlik” az olvasónak a bűnügyi történet. Messziről indul a válasz megtalálásához: a modern társadalom működési módjából, illetve annak diszfunkcióiból indul ki. E diszfunkciók keletkezését a modern tömegtársadalmak normál üzemmódja által okozott egyéni sérelmekből („mikrotraumákból”) vezeti le. Az embernek két prototípusát veszi: a bérmunkást és a tőketulajdonost (a modern statisztika rovatai szerint: a munkavállalót és munkaadót – M. L.), akik nap mint nap kerülnek egzisztenciális vészhelyzetbe, s életük valamilyen szinten „traumatizálódik”, sérelmet szenved. Egyik lehetséges válaszként az ember az egyéni sérelem közösségi élménnyé alakításához fordul („kollektív narrativizáció”). Mivel az egész társadalomról közvetlen tapasztalatot nem tud szerezni, kénytelen a közvetített tapasztalatra fanyalodni. Ez a társadalompszichológiai tényező a legfőbb magyarázata a bűnügyi riport domináns hírlapi pozíciójának. Lengyel érvelése filozófikus mélységű, amelyet Tarján Vilmos hírlapírói működésének bemutatásán keresztül konkretizál. Mindazonáltal elméleti okfejtése a modern társadalomtudományosság nyelvezetét használva gyakran él szokatlan fogalomtársításokkal (mediális narrativizáció), amelyek ugyan helytállóak, de az átlagolvasó számára nem föltétlenül nyilvánvalóak.

Tarján Vilmosról megtudjuk, hogy *Az Est*nél ő lehetett az első, aki nem politikai publicistaként, nem is íróként, hanem bűnügyi riporterként csinált karriert. Teljesítményét Lengyel újságírói szempontból jelentősnek tartja, bár nyelvezetét, stílusát kifogásolja. Amit a zszurnalista pozitívumnak tekint, az Tarján tárgyias konkrétságú írásmódja, amely a tömegek hangján szól, éppen ezért széles piacra jut el, ugyanakkor bírálja a nem kritikai, hanem elfogadó írásmódjáért. Utóbbin azt érti a szerző, hogy a Tarján használta nyelv nem bírálja az aktuális társadalmi hierarchiát, s pl. természetesnek veszi, hogy „postaszolgárol” beszél. Ez lehet, hogy a társadalmi állapot nem „innovatív” leírása, de a hivatalos nomenklatúra kategóriái, bár valóban készen talált klisék, mégis szociális irányjelzők a bűntény hátterét illetően.

A kötet talán legjelentősebb tanulmánya „*Hatvany Lajos Pesti Naplója (1917–1919)*”. Időben nem nagy a tárgyalt korszak, de az a két év a magyar újságírás meghatározó lapjának a megújulástörténetét fogja át. Sorsán keresztül érzékelteti Lengyel, mennyi minden múlik a tulajdonoson – ez esetben az „irodalmár bárón” –, s ez konkrét esetben a lap modernizációját jelentette: az irodalmi jelleg erősödését, a polgári középosztály felé nyitást, ami kulturálisan a konzervatív értékek felé nyitással volt azonos. Egy lap arculatát, a szerző szerint, leginkább a benne nyilvánosságot kapott csoportok határozzák meg. Esetünkben ezt a pesti polgári középosztályal azonosítja, egy sokféle származási és kulturális csoportot magába foglaló szociális alakulattal, amelynek a különböző ízléseit és érdekeit kielégíteni akaró szerkesztői szándék szükségképp adott helyet tárcarovatában a nem nyugatos szerzőknek is.

Bonyolultabb a politikai irányultság kérdése, hisz 1917–1919 a háborúk, forradalmak, puccsok, új eszmék és politikai erők keletkezésének kora. Ebben a dzsumbujban kellett rendet vágni a szerkesz-

tőségnek. Hogy milyen irányultság mellett tette le a lap a voksát, főként szövegeiben értelmezhető. Általános jellemzőként elfogadják „az irodalmi színezetű baloldali” címkét. Nem így szerzőnk, aki szerint a főnti sommás besorolás feltételezi pl. a cikkek egyneműségét, ami pedig nem létezett. Volt tere az egyéni véleményeknek is, a lap állásfoglalása variációkban létezett, s ezek együtt jelölik ki az irányultságot. Vagyis az összkép lehet egy lap irányultságának megbízható jelzője. Az összkép esetünkben három variáció összekapcsolódását jelentette: pacifizmus, demokrácia, nemzeti érdek. Károlyi Mihály programjára hajaznak a progresszív hangzású variációk, ami nem véletlen, hisz Hatvany Lajos a lapot nyíltan a Károlyi vezette Függetlenségi Párt szolgálatába állította. Cikkek sokaságát idézve és elemezve teremti meg az ívet a háborúellenesség és a demokratikus beállítódás között. Olyan gondolati mélység tárul elénk Kosztolányi és Karinthy idézett írásaiból, amelynek erkölcsi tanulsága időtlen, humanista alapállása támadhatatlan. Egyet lehet érteni Karinthyval abban, hogy néha nagyobb bünt követ el az, aki az élet tartalmát, és nem az életet veszi el, mivel az élet tartalma a szabadság. Ezért a háború igazi ellentétét nem a békében, hanem az eszmék forradalmában látta. A történész recenzius ehhez csak annyit tesz hozzá: az ország sorsát meghatározó fontos döntéseket 1918-ban nem Bécsben vagy Pesten hozták, hanem az antant főhadiszállásán, Prága és Zágráb utcáin, az emigrációs központokban. Itt zajlottak a reális folyamatok, és ennek fényében Károlyi pacifizmusa éppúgy illúziókergetésnek tűnt, mint a hivatalos magyar politikai mentalitást előnytelenül jellemző doktrínárság. Lengyel realitásérzékét dicséri, hogy a lap állásfoglaló variációi közül olyan Kosztolányi-cikkekre is hivatkozik, amelyek Károlyi naivitásával szemben az alakuló folyamatok belső veszélyeire figyelmeztetnek, a háború okozta mentális változásokra, a „sok, apró, mérges zsarnok” megjelenésére.

A kötet további négy tanulmányának alanya Kosztolányi Dezső, illetve egy-egy vitát kiváltó cikke. Az első (*Egy s más az Új Nemzedék Pardon rovatáról*) Kosztolányi szerepét vizsgálja a Pardon rovat szerkesztésében. Látszólag érdektelen kérdés, hisz efféle munkát végzett már korábban is, de a Pardonnál működését épp a kor (1919–1920) teszi fontossá. A forradalmak és Trianon után Magyarországon az uralkodó változtatni akarás eszmetörténetileg az antiliberalizmusra és a zsidóellenességre épített. A történelem ingája – új egyensúlyt keresve – átlendült a másik oldalra, ahol a Pardon az új kísérletek újságbeli artikulációjával a demokráciakorlátozó és bűnbakképző visszacsapásnak a szerve volt – Lengyel megfogalmazása szerint. E rovat egyszemélyes szerkesztője és – talán nem kizárólagos – szerzője volt Kosztolányi Dezső. Itt vállalt szerepe miatt a neves költőt támadások érték és érik manapság is, miközben kialakult a védők tábora is. Lengyel igyekszik magát függetleníteni a két tábor ideológus küzdelmétől, s gondolkodástörténeti szempontból közelít a kérdéshez. Megállapítja, hogy ha Kosztolányi szerepe csupán a rovatszerkesztés volt, s a durva cikkeket más írta, a közreműködés akkor is problémás. Hisz egy ilyen harcos rovat szerkesztése egy teljességgel apolitikus széplélek által, lehetetlen. Ebből következik alternatív következtetése: mivel a rovatvezető (Kosztolányi) neutralitása ebben a szellemi közegeben kizárt, így az vagy üzemszerűen dolgozó politikai újságíró, vagy meggyőződéses militáns, aki elveit képviselve politikai missziót tölt be. Lengyel több forrásra, így a feleség visszaemlékezésére, Szabó Dezső elszólására is támaszkodva megállapítja Kosztolányi aktív szerepét a „véres rovat” szerkesztésében és a cikkek egy részének megírásában. Itt jegyzem meg, hogy a kötet másik Kosztolányi-tanulmányából is kiderül – mondhatom – egy a szerző által meghonosított új művelődéstörténeti kutatási irány: a sajtóba írt névtelen cikkek szerzői beazonosítása. Az empirikus és filológiai módszert egyaránt alkalmazó törekvésnek köszönhető a Pardon rovat eszmei beazonosítása, amiből pedig logikusan következik a szerző lesújtó véleménye a rovat szerkesztőjéről, bár végig hangsúlyozza ugyanakkor Kosztolányi nem mindennapi kvalitásait. A kettős jelleg nem zárja ki egymást. „A nemzeti gyászhoz” címmel írt Pardon-cikkét értékelve így összegez Lengyel: ez a magyar szélsőjobboldali publicisztika egyik csúcsteljesítménye, s egyben a Kosztolányi-életmű legnagyobb szegényfoltja. A rövid írás Somogyi Béla meggyilkolásának Népszava-beli tálalására reagál, amelyet a szerző több oldalon keresztül boncolgat, nem történeti, hanem inkább morális síkon. Kosztolányi okfejtésének summázata nyersen fogalmazva: Somogyi Béla rászolgált sorsára, a Népszava-pedig saját „házi gyászhoz” nemzeti szintre emelve a nemzetrombolók felelősségét tussolja el. Lengyel ízekre szedve a mondatokat lélektani oknyomozásba kezd a cikk állításainak, következtetéseinek mentális-pszichés rúgóit keresve, a szavak, kifejezések retorikai, illetve logikai funkcióját vizsgálva. Valóságos személyiségvizsgálatot folytat a szerző, amihez Kosztolányi 1936-ban megjelent könyvét (*A véres költő*) is fölhasználja. Ítéletének végső megfogalmazása: Seneca (= a Pardon-os Kosztolányi) személyiségi okokból alkalmatlan a személyes morál örök érvényű parancsainak eleget tenni, ezért alkalmazkodásból fölmenti Nerót az anyagilkosság vádjá alól („Öngyilkos lett mások keze által”). Kosztolányira vetítve ez annyit jelent, hogy benne sem volt meg a személyes garancia a hatalommal szembeni ellenzékiesség vállalására 1921-ben.

Lengyel már-már pszichoanalitikus magyarázata azonban tovább objektíválható a történeti környezet bemutatásával, mert ez utóbbi az a nagy életkeret, amely hat a lelki és a gondolkodásbeli folyamatokra is.

Kosztolányi gondolkodásmódjának, lelki beállítódásának további izgalmas részlete a „Nagy viadal” című műhelyjegyzet. Ráillik a műfaji besorolás, mert egyszerre hajta végre a filológiai helyreállítás és elemzést. Súlyos kérdéseket boncolgat itt a szerző Kosztolányi *Új Nemzedék*ben megjelent vezércikke (*Tehetség és fürgeség*, 1920. szeptember 18.) kapcsán. A költő itt a magyarság és zsidóság történelmi küzdelméről ír, az elért pozíciók érdemi (a magyar tehetség produktivitása) és mesterkelt (a zsidó szemfülesség reprodukivitása) fundamentumának szembeállítására révén. Lengyel András jelzi, hogy nem egyszerű zsurnalizmusról van szó, hanem egy bravúros újságírói teljesítményről, amelynek retorikai-gondolati minőségét Kosztolányi ezse és irmitudása szavatolja. De az egész pusztá idealizáció és vágykép – állítja Lengyel, a politikát és érdekeket új tengely mentén strukturáló keresztény-nemzeti gondolat terméke, új eszmei ellenhatás, mely az országot katasztrófába és összeomlásba vivő liberalizmust, a tehetetlen polgári demokráciát és a szociáldemokrácia segítségével hatalomba került kommunista diktatúrát nevezte meg modern nyomorúságunk okaiként.

Lengyel bravúros felismerése, hogy a cikk lényegében átértelmező gondolat, Prohászka Ottokár egyik, a zsidóság szellemi fölényéről szóló elszólásának a kimagyarázása. Kosztolányi vezércikke ellenpontok sorozata, a zsidóság szellemi fölényét állító mondat átértelmező, ellenpontozó szellemi akrobatika, melynek végeredménye az eredeti tétel visszajára fordítása: a zsidóság alacsonyabbrendűségének intellektuális levezetése.

A recenzius talán e tanulmány kapcsán érzékelt leginkább Lengyel Andrást mindenki mástól megkülönböztető sajátosságát: hogy jut el a gondolatok analízálójá a szöveg és filológia mikrovilágából az eszmetörténeti általánosításig, az (újságíró) textuális lelki rezdülésétől az ország eszmei kontinuitás-láncának szemenkénti fölisméréséig és rekonstruálásáig. „Az Apostol-ügy” című tanulmánya kapcsán ugyanazt az alapproblémát (zsidó, nem zsidó küzdelem) látta meg, más szempontból. Lényegét Kosztolányi a cikkében imígyen ragadta meg: amikor a zsidók nem önmagukat dicsérik, hanem mással dicsérik magukat, esetünkben egy renegát katolikus pappal. Lengyel a probléma kapcsán ismét aláhúzza Kosztolányi szélsőjobb színezetű írói tehetségét, melyhez Várossy Gyula egyszerűen nem mérhető, de figyelmeztet a magas színvonal kártékony jellegére. Maga az ügy Lengyel számára csak sajtótörténeti apropó a modern médiában a valóságértelmezés monopóliumáért zajló küzdelem újabb bizonyító anyagának a föltáráshoz. Ez a tanulmány jó példa arra, hogy miként születnek a sajtó világának szereplői között konfliktusok vagy szövetségek, milyen módon kezelik, juttatják kifejezésre az érdeksérlemeket, és miként fog meg a cselekvést meghatározó gondolat. Például a sértő (Kosztolányi) és a sértett (Várossy Gyula) közötti ügben Lengyel ténybeli és morális válaszokat keres a békítőként föllépő Móra Ferenc Kosztolányit meglehetősen magatartására, illetve a bocsánatkérésben „praktikus hazugságot” elkövető költő személyes motívumaira. Móra ugyanis 1918/19-ben az „ők”-höz tartozott, míg a „mi”-hez önbesorolt Kosztolányi támadó cikke saját személyes döntése volt.

A kötet eszmetörténeti egymásra épültsége – egyben a jó szerkesztés példája – mutatkozik meg a Kosztolányi-cikkek tartalmi sorrendjében. Ezeknek az írásoknak tudományos-kutatói összekötő kapcsa Lengyel tanulmányainak valódi tétje: a radikális jobboldal beszédmódjának és érvelési stratégiáinak bemutatása. Csak ezt szerzőnk úgy érzékelteti, hogy világossá lesz: Kosztolányi mindezt tehetségesen, magas nívón gyakorolta, míg az „ébredők” primitíven csinálták ezt. S persze Kosztolányinál a dolgot érzékennyé teszi az, hogy az ő múltja (s jövője) nem volt összhangban ezzel a beszédmóddal.

Tanulmányt olvashatunk egy médiacsatáról (*Az úgynevezett ál-Az Est*), amely a régi liberális lap (*Az Est*) címével megjelent pszeudó-Az Est működését és kettejük közötti küzdelméről írja le. A tanulmányt az teszi újszerűvé, hogy elsősorban nem a hagyományos politikai (jobb-bal) szembenállást artikulálja, hanem a gondolatfogyasztó piac szempontjából látta meg a „harc” eseményeket. Kedvező jogi környezet ide – az Ébredő Magyarok politikai támogatása oda – a lopott néven megjelenő ál-Az Est – mai kifejezéssel élve – labdába nem rúghatott az igazival szemben. Utóbbi kommunikációs fölénye, kulturális beágyazottsága oly mértékű volt, hogy az alkalmi lap maximum a politikai röplap műfajába sorolható be. Érdekes Lengyel történeti értékelése a médiacsatáról. *Az Est* beállításában ez egy hamis vádakra épülő, a lap anyagi és erkölcsi megrendítését célzó, a hírlapi piacot bűnös eszközökkel újra osztani akaró igyekezetnek tűnt. Lengyel viszont a dühöt kiváltó indítékok nyomába eredt, és azokat – részben – *Az Est* bűneit kereső szándékban lelta meg. Azaz, az álújság számba vette *Az Est* által elkövetett bűnököt, amelyeket a forradalompartolásban és a régi Magyarország bukását a saját hibáinkra visszavezető látásmódban fedezett föl.

Tanulmány olvasható még a kötetben *Az Est* médiamarketingjéről, a *Népszava* sajtórendészeti ellenőrzéséről és a *Szegedi Népszava* „gleichschaltolása”-ról. A szerző ezekben az írásokban olyan kérdéseket taglal, amelyek nem föltétlenül primér politikaiak vagy ideológiatörténetiek, de föltétlenül művelődéstörténeti tudásunkat gyarapítók. Kevésbé ismert, miként válhatott sikeres üzletté a lapkiadás. A pénzügyi talponmaradás a legalapvetőbb stratégia volt, de a valódi célnak a példányszámbővítés, és ezen keresztül a bevételnövelés tekinthető. Lengyel *Az Est* tényleges helyzetének bemutatásával bizonyítja, hogy a laphoz kapcsolt „sikersztóri” a valóságban árnyaltabb, többek között az infrastruktúra és a szakmai teljesítőképességtől függő, visszaesésekkel tarkított hullámzó folyamat.

A két zárótanulmány a cenzúratörténet két esete: a rendszerkritikus *Népszava* 1929-i, és az ugyancsak a szembenállást szimbolizáló *Szegedi Népszava* 1948-i sajtórendészeti megrendszabályozása. A két eset külsőleg hasonló problémákat takar, valójában a sajtópluralizmus elleni támadás két válfajáról van szó. Első esetben a klasszikus osztályharca emlékeztető jogi, politikai, sőt érzelmi szembenállás volt az eljárás kerete, utóbbinál már nincs szó lényegi sajtópluralizmusról, csak pártfüggő többsajtóról, amelyet a Szegedre bevonult Vörös Hadsereg élesztett újjá.

A közel 400 oldalas tanulmánykötet három pozitívumának kiemelésével zárom az ismertetést. Nem túl gazdag sajtótörténeti irodalmunk tudást gyarapító alapkutatási eredményekkel gazdagodott, olyan területek ismeretanyagával, amelyeket a tudományos érdeklődés még nem vont vizsgálati körébe.

A kötet olyan mély gondolatiságú, amelyet a „szegedi gondolkodóként” ismert Lengyel Andrától szinte már természetes módon vár el az érdeklődő közvélemény. Ez alapján kijelenthető, hogy munkája a magyar szellemi életnek újabb mozgási energiát adott.

A könyv erénye az is, hogy megszívlelendő tanulságokat fogalmaz meg, azt például, hogy a tudás véd a szellemi orvvadászoktól, vagy azt, hogy érvényes mondanivaló egy jelenségről, csak minden vele kapcsolatos releváns ismeret, vagyis az összkép alapján alkotható meg. Lengyel András munkája többek között e hármas tulajdonsága miatt is fontos olvasmánya lehet az elmélyült kutatóknak, de az emberi igazságokra fogékony érdeklődőknek is.

E számunkat nyomta és kötötte a Print 2000 Nyomda Kft.

NYOMDA K E T K E C S K E M É T

6000 Kecskemét, Nyomda u. 8.

Tel.: +36 76 501 240; Fax: +36 76 501 249

E-mail: info@print2000.hu

www.print2000.hu

Folyóiratunk megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap

